

ZAKLJUČNA FAZA OBNOVE KULTURNEGA SPOMENIKA ŠPITAL GORNJA RADGONA

Projekt »ZAKLJUČNA FAZA OBNOVE KULTURNEGA SPOMENIKA ŠPITAL GORNJA RADGONA« obravnava postavitve stalne muzejske zbirke z ureditvijo neposredne okolice starega Špitala, kar bo zagotavljalo ohranitev kulturne dediščine in kot edinstvena zgradba na tem območju in v Sloveniji izpričevala lokalno-regionalni ter celo evropski pomen nepremične kulturne dediščine.

Nekaj o zgodovini Špitala ...

Špital je bil zazidan v letu 1363. Prvi podatki o obstoju špitala v Radgoni so iz leta 1438, ki so ga v predmestje, k cerkvi sv. Petra preselili leta 1614. Dohodki so pritekali iz "špitalskega" posestva, ki pa je bilo leta 1768 po naročilu vlade prodano. Zgradba iz 2. polovice 14. stoletja je po arhitekturni zgradbi edinstvena v Sloveniji. Poznogotsko stebrasto znamenje iz leta 1525 dobro ponazarja gotško renesančno obdobje. Domneva se, da je na mestu Gornje Radgone stalo manjše rimsko naselje. Najdene so kamnite sekire in sledovi neolitske naselbine. V pritličju in nadstropju ima poleg drugih prostorov po eno dvorano. Oboki zgornje dvorane počivajo na štirih toskanskih stebrih. Pritlična dvorana, ki je bila kapela, se polkrožno odpira v oltarno apsido in tako izstopa iz tlorisnega pravokotnika stavbe. Arhitekturno zanimiva je tudi lesena (macesen) strešna konstrukcija, glede na obliko in tudi načina vezave konstrukcijskih tramov (leseni klini, brez žeblicev).

Že pred leti (1997) je Pokrajinski muzej izdelal koncept oziroma idejni osnutek za postavitve stalne razstave muzeja v Gornji Radgoni. Od leta 1990 je Pokrajinski muzej pričel zaradi problematičnega stanja muzealij sistematično restavrirati in konzervirati muzealije, ki so se nahajale v starem radgonskem muzeju. Popisali in dokumentirali so vse etnološke muzealije, uredili kartoteko in fototeko. Arheološko gradivo iz prazgodovinske naselbine na grajskem hribu je v celoti izrisano in pripravljeno na kataloško objavo, večina predmetov je restavriranih (to velja za tisti del, ki ga hrani Pokrajinski muzej v Murski Soboti, ostali del

gradiva iz zaščitnih izkopavanj na grajskem hribu še vedno hrani Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor). Tako bo na stalni razstavi arheološko podobo Gornje Radgone označevalo gradivo

iz izkopavanja prazgodovinske naselbine na grajskem hribu, nadalje bodo razstavljene rekonstrukcije iz različnih zgodovinskih obdobj, prikazana bo računalniško grafična simulacija modela grajskega hriba v smislu razvoja geološke, morfološke, geografske in naselitvene podobe, posnet in prikazovan bo dokumentarni film, natiskani bodo promocijski materiali, idr. Sanacija glavne stavbe je bila v temeljiti obnovi, ki je bila dokončana v letu 2006, kot imeniten renesančni stavbni spomenik, vendar je za ureditev zunanje dela objekta ter postavitev stalnih razstav zmanjkalo zadostnih sredstev.

... o projektu

Skozi razmišljanja in snovanja nove stalne razstave, ki trajajo že poldrugo desetletje avtorje v Pokrajinskem muzeju Murska Sobota, ki skrbijo za stalno muzejsko zbirko v Gornji Radgoni, spremlja misel o mejah. Mejah, ki so naravne, politične, narodne, nazorske ali le fiktivne in so vsakdanjik tega, v bistvu razdeljenega mesta, ki si z veliko napora išče lastne identitete.

Meje pa združujejo in povezujejo mostovi.

Zgodba o Radgoni je bila zato vedno tudi zgodba o mostu. Ne samo mostu preko reke, ki je povezoval mesto Radkersburg z njegovim predmestjem na Grisu in grajskim hribom ter sedežem območja Gornja Radgona. Ne samo o mostovih, ki danes povezujeta dve mesti in dve državi. Radgonski mostovi so mostovi do najstarejše preteklosti tega prostora, ki se izpričuje v prazgodovinskih, bronastodobnih in zgodnje srednjeveških ostalinah na grajskem hribu ali halštatskih in antičnih grobiščih v njegovem zaledju. To so mostovi skozi rodbinsko in politično zgodovino, mostovi med mestnim in primestnim prebivalstvom, mostovi do bogatega vinorodnega zaledja, življenja viničarjev in častitljive tradicije pridelovanja vin in šampanjca. So mostovi, ki nas vodijo skozi gospodarske zlome in razcvete. Radgonski mostovi so mostovi do duhovne in cerkvene zgodovine, ki se izpričuje na tem prostoru že v 9. stoletju ali v kulturnem stiku dveh narodov. Narodov, ki sta znala z vojnami rušiti vse mostove, a jih tudi graditi in vzdrževati.

Mostovi med sedanostjo in preteklostjo, med kulturami in socialnimi sloji se v muzeju izpričujejo kot mostovi med muzami in mojstri. Skozi zgodovino smo živeli v različnih vrednostnih sistemih, vendar je vse lepo, kar nas obdaja sad večnega ljubezenskega razmerja med muzami in mojstri. Da ne bi ostali

brez lepote in da ne bi ostali brez spomina skrbimo za bivališča muz in spoštujemo mojstre minulih in naših časov. Muzeji so tisti kraji, kjer se mojstrom ni bati, da njihove mojstrovine ne bi ostale večnosti kamor sodijo. V muzejih je zgodovinski spomin v dobrih rokah in z njim tudi naša preteklost.

... o namenu

Namen projekta je obnova Špitala Gornja Radgona, kulturne dediščine, razglašene za kulturni spomenik lokalnega pomena v lasti občine Gornja Radgona, katere namen je povečati turistično atraktivnost območja in ustvarjanje novih delovnih mest.

... o ciljih

S postavitvijo muzejske zbirne in ureditvijo okolice želimo doseči cilje, kot so vzdrževanje in obnavljanje kulturne dediščine ter preprečevanje njene ogroženosti, zagotavljanje materialnih in drugih pogojev za uresničevanje kulturne funkcije kulturne dediščine glede na njeno namembnost, zagotavljanje javne

dostopnosti kulturne dediščine ter omogočanje njenega proučevanja in raziskovanja, preprečevanje posegov, s katerimi bi se utegnile spremeniti lastnosti, vsebina, oblike in s tem vrednost kulturne dediščine in končno, povečanje turistične atraktivnosti na ožjem in širšem območju Pomurja.

Temu sledijo seveda tudi operativni cilji investicij, ki zajemajo uvrstitev muzealij in ostalega gradiva v zbirke in kategorizacijo, predstavitev pridobljenih gradiv in predmetov ter posredovanje javnosti informacije o kulturni dediščini ter predstavitev javnosti pridobljene predmete, ki bodo razporejeni v odprti depo. Nadalje je naš cilj zagotavljati dostopnosti do gradiva z ureditvijo zunanosti objekta.

Na celotno projektno dokumentacijo vključno z ureditvijo zunanosti objekta, ki prav tako predstavlja kulturni spomenik, je dal smernice in soglasje Zavod za varstvo kulturne dediščine Maribor.

Vse naštetu predstavlja kvalitetno in trajno rešitev problema zagotovitve ohranjanja kulturne dediščine na obravnavanem območju, s čimer se dviguje kvaliteta znanja, razvoj človeških virov in dvig nivoja osveščanja na področju kulture, hkrati pa prispeva k bogatejši turistični ponudbi Pomurja ter izboljšani javni turistični infrastrukturi.

... o nalogah

Naloga projekta je bila uvrstitev muzealij in ostalega gradiva v zbirke in kategorizacijo in zajema naslednje zbirke: Stalna likovna zbirka, Zgodba radgonskega Špitala; Radgonski mostovi – zgodovina Gornje Radgone in okolice.

Stalna likovna razstava: razstava slik (portretov in vedut) ter plastik iz stalne radgonske zbirke, ki sodijo v 18. in 19. stol. in so odraz zbirateljskega okusa tedanjih radgonskih meščanov in plemstva, ki je upravljalo z zemljiškim gospostvom in živelo v gornje-radgonskem gradu. Prostor stalne likovne zbirke ima večnamensko funkcijo in služi kulturnim ter izobraževalnim namenom.

Zgodba radgonskega Špitala: Predstavitev stavbnega in zgodovinskega razvoja najstarejše profane stavbe v mestu, z gradbeni fazami in namembnostjo skozi zgodovinska obdobja.

Radgonski mostovi: Kompleksna muzejska predstavitev razvoja mesta na desnem bregu reke Mure z grajskim hribom in okolico (arheološka, zgodovinska in etnološka podoba kraja)

Ta del razstave bo pripovedoval del celovite zgodbe o enem mestu, ki ga deli reka in povezuje most, zgodbe, katere del že pripoveduje muzej v Radkersburgu. Na razstavi se bomo omejili predvsem na grajski hrib, kot izjemno arheološko nahajališče in njegovo neposredno okolico, starodavni Gornji in Spodnji Gris ter današnjo Gornjo Radgono, na reko, na meje, ki so delile in na mostove, ki so povezovali. Zgodba o Radgoni je namreč predvsem zgodba o mostu ter njegovem funkcionalnem in simbolnem pomenu.

Naslednja naloga projekta je bila predstavitev pridobljenih gradiv in posredovanje javnosti informacije o kulturni dediščini s pomočjo pedagoških in andragoških programov ter v obliki dela z obiskovalci. Javnosti se bodo predstavljali tudi pridobljeni predmeti, ki so razporejeni v depo odprtega tipa na edinstvenem podstrešju (strešna arhitektura).

S projektom smo v občini in regiji pridobili programe in storitve, ki zapolnjujejo turistično ponudbo, to so izdelane tematske pedagoško andragoške programe, program rednega, klasičnega vodstva po razstavi, program strokovnega vodstva za skupine, program vodstva po dveh povezanih muzejih (GR in Bad Radkersburg) ter program ogleda muzeja z arheološko - zgodovinskimi lokacijami na območju Gornje Radgone.

... in naslednje turistične produkte Vodnik po stalni likovni razstavi, Vodnik po stalni razstavi Radgonski mostovi, dokumentarni film, razglednice z različnimi motivi ter nekaj prototipov muzejskih spominkov.

Muzejsko zbirko Špital je oblikoval Pomurski muzej Murska Sobota v začetku devetdesetih letih 20. stoletja iz predmetov in dokumentov, ki so jih zbrali lokalni zbiralci na širšem območju Gornje Radgone. Temu je bilo dodano arheološko gradivo, ki ga je z zaščitnimi arheološkimi izkopavanji na grajskem hribu pridobil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – enota Maribor. Skupaj z gradivom, ki ga je pridobil muzej z načrtnim raziskovanjem tega območja so danes v zbirki arheološki, etnološki in kulturno-zgodovinski predmeti, dokumenti in pričevanja, ki izvirajo iz krajev zahodnega dela štajerskega Pomurja ali se kakorkoli navezujejo na njihovo zgodovino in zgodovino ljudi, ki so ga naseljevali od prazgodovine do danes. Sestavljajo pa jo tudi dela sodobnega umetniškega ustvarjanja. Zbirka je del stalne zbirke Pomurskega muzeja in je skoraj v celoti dostopna javnosti v prenovljenih prostorih nekdanjega špitala.